

Lieta C-648/18**Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu****Iesniegšanas datums:**

2018. gada 17. oktobris

Iesniedzējtiesa:

Tribunalul București (Rumānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2017. gada 26. janvāris

Apelācijas sūdzības iesniedzēja un atbildētāja pirmajā instancē:

Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE)

Atbildētāja apelācijas instancē un prasītāja pirmajā instancē:

Societatea de Producere a Energiei Electrice în Hidrocentrale Hidroelectrica SA

LŪGUMS SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU

Tribunalul București (Bukarestes tiesa), pēc *Societatea de Producere a Energiei Electrice în Hidrocentrale Hidroelectrica SA*, atbildētājas apelācijas instancē prasības, [...] saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 267. pantu, lūdz

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAI

atbildēt uz šo prejudiciālo jautājumu par LESD 35. panta interpretāciju, jo šāds nolēmums ir lietderīgs, lai izspriestu valsts tiesā celtu prasību, kas reģistrēta *Tribunalul București, Secția a II-a Contencios Administrativ și Fiscal* (Bukarestes tiesas II Administratīvo un nodokļu lietu palāta) [...]:

Vai LESD 35. pantam ir pretrunā tāda *Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012* [Likums Nr. 123/2012 par elektroenerģiju un dabasgāzi] 23. panta 1. punkta un 28. panta c) punkta interpretācija, saskaņā ar kuru Rumānijas elektroenerģijas ražotājiem ir pienākums ekskluzīvi

tirgot visu saražotās elektroenerģijas daudzumu Rumānijas centralizētajā brīvas konkurences tirgū, lai gan pastāv iespēja eksportēt elektroenerģiju, lai arī ne tieši, ar komercuzņēmuma starpniecību?

Strīda priekšmets. Būtiskie/attiecīgie fakti

- 1 Ar prasības pieteikumu, kas reģistrēts *Judecătoria Sectorului 1 București* (Bukarestes 1. iecirkņa pirmās instances tiesa), prasītāja, *Societatea de Producere a Energiei Electrice în Hidrocentrale Hidroelectrica SA* (turpmāk tekstā – “*Hidroelectrica*”), cēla prasību (*plângere contravențională*) ar *Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei* (Valsts enerģētikas regulatīvā iestāde; turpmāk tekstā – “*ANRE*”), kurā tā lūdz atcelt 2015. gada 11. maija protokolu Nr. 36119 par administratīva pārkāpuma konstatēšanu un sodu, un līdz ar to atzīt, ka eksporta darbības, ko *Hidroelectrica* veikusi laikposmā no 2014. gada decembra līdz 2015. gada februārim, ir likumīgas.
- 2 Savā prasības pieteikumā prasītāja apgalvoja, ka *ANRE* ir uzlikusi sodu *Hidroelectrica* par to, ka tā ir eksportējusi elektroenerģiju uz kādu citu Eiropas Savienības valsti. Protokols ir spēkā neesošs, jo ar to tas tiek pārkāpts preču brīvas aprites Savienības iekšienē princips. Tas tika pieņemts, pamatojoties uz interpretāciju preses relīzes formā, ko *ANRE* publicēja savā tīmekļa vietnē, pēc tam, kad *Hidroelectrica* bija norādījusi veiktās eksporta darbības. *ANRE* interpretācijai nav juridiska pamata, tā ir pretrunā obligātajām Kopienų tiesību normām un pret to iebilst *Consiliul Concurenței* (Konkurences iestāde), kā arī to nepieļauj pašas *ANRE* normatīvie akti un agrākās interpretācijas. Turklāt šī interpretācija tendenciāli tiek piemērota konstatētajiem faktiem ar atpakaļejošu spēku.
- 3 Savai aizstāvībai 2015. gada 24. jūnijā iesniegtajā atbildes rakstā *ANRE*, atbildētāja, apgalvoja, ka laikposmā no 2014. gada decembra līdz 2015. gada februārim prasītāja nav pārskatāmi piedāvājusi Rumānijas brīvas konkurences elektroenerģijas tirgū pārdošanai visu tās rīcībā esošo elektroenerģiju, bet gan ir eksportējusi daļu savas saražotās elektroenerģijas uz Ungārijas elektroenerģijas tirgu, pārkāpjot spēkā esošos tiesību aktus.

Pirmās instances tiesas spriedums

Ar civiltiesisku spriedumu [..], ko pasludināja *Judecătoria Sectorului 1 București*, tika apmierināta prasītājas *Hidroelectrica* prasība pret atbildētāju *ANRE*. 2015. gada 11. maija protokols Nr. 36119 par administratīva pārkāpuma konstatēšanu un sodu tika atcelts. Prasītāja tika atbrīvota no soda naudas 50 000 RON apmērā samaksas.

Tika secināts, ka tirdzniecība ārpus *OPCOM SA* centralizētajām platformām nav katrā ziņā *Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012* (Likums Nr. 123/2002[2012] par elektroenerģiju un dabasgāzi; turpmāk tekstā – “Likums

Nr. 123/2012”) 23. panta 1. punkta noteikumu pārkāpums. Tā kā no procesā iesniegtajiem pierādījumiem izrietēja, ka prasītāja nav pārkāpusi Likuma Nr. 123/2012 [oriģ. 2. lpp.] 23. panta 1. punkta noteikumus, no tā izriet, ka nekāds atbilstošs ar licenci saistīto nosacījumu pārkāpums nepastāvēja un ka šā likuma 93. panta 1. punkta 4. apakšpunktā minēto administratīvo pārkāpumu (*contravenția*) veidojošu elementu nav.

Atbildētājas apelācijas sūdzība

ANRE iesniedza apelācijas sūdzību par pirmās instances spriedumu, apgalvojot, ka *Judecătoria Sectorului 1 București* pasludinātajā spriedumā civilīetā [...] esot pieļauta kļūda tiesību piemērošanā.

Lūgums Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu

Prasītāja-atbildētāja apelācijas instancē lūdza uzdot prejudiciālu jautājumu, lai tiktu izskaidroti Līguma par Eiropas Savienības darbību 35. panta noteikumi.

- 4 Saistībā ar faktiem tiek norādīts, ka *Hidroelectrica* ir saskaņā ar Rumānijas privāttiesībām dibināta sabiedrība, kurā akciju kontrolpakete pieder valstij un kuras darbībās tostarp ietilpst elektroenerģijas ražošana, pārvade un sadale. Sabiedrībai ir gan elektroenerģijas ražošanas, gan piegādes licence.

Hidroelectrica ir Ungārijas enerģētikas nozares regulatora izdotas tirdzniecības licences turētāja. Pēc minētās licences saņemšanas no 2014. gada decembra sabiedrība ir noslēgusi elektroenerģijas pārdošanas līgumus, izmantojot kādu centralizētu Ungārijas tirdzniecības platformu, kas ir iekļauta Energoregulatoru sadarbības aģentūras atzītajos tirgos.

2015. gada 13. februārī ANRE savā tīmekļa vietnē publicēja paziņojumu “*Interpretarea ANRE a prevederilor Legii energiei electrice și gazelor naturale nr. 123/2012 cu privire la posibilitățile de export [de] energie electrică ale producătorilor*” (“ANRE sniegtā interpretācija par Likuma Nr. 123/2012 noteikumiem saistībā ar ražotāju iespēju eksportēt elektroenerģiju”). Ar šo paziņojumu ANRE pauda savu nostāju par veidu, kādā tā grasās interpretēt Likuma Nr. 123/2012 23. un 28. pantu: “saskaņā ar ANRE interpretāciju visa rīcībā esošā elektroenerģija ir pārskatāmi, atklāti, nediskriminējoši un centralizēti jāpiedāvā *Opcom SA* platformās” – proti, Rumānijas centralizētajā elektroenerģijas tirgū.

2015. gada 11. maijā ANRE nosūtīja *Hidroelectrica* protokolu, ar kuru sabiedrībai tika uzlikts administratīvs sods (*amendă contravențională*) par to, ka tā nav pārskatāmi piedāvājusi Rumānijas brīvas konkurences elektroenerģijas tirgū pārdošanai visu tās rīcībā esošo elektroenerģiju, bet gan ir eksportējusi zināmu daudzumu savas saražotās elektroenerģijas uz Ungārijas elektroenerģijas tirgu, pārkāpjot spēkā esošos tiesību aktus (protokola 1. lappuses 3. punkts).

Lai sodītu *Hidroelectrica*, ANRE pamatojās uz Likuma Nr. 123/2012 23. panta 1. punktu un 28. panta c) punktu, ko tā interpretēja tādējādi, ka valsts elektroenerģijas ražotāju pienākums pārskatāmi un nediskriminējoši piedāvāt brīvas konkurences tirgū visu to rīcībā esošo elektroenerģiju nozīmē šādiem ražotājiem pienākumu piedāvāt visu elektroenerģijas daudzumu pārdošanai centralizētajā valsts elektroenerģijas tirgū.

Līdz ar to, atbilstoši tam, kā ANRE interpretē un piemēro Likumu Nr. 123/2012, ražotājam neesot tiesību tieši eksportēt elektroenerģiju Eiropas Savienības iekšienē, jo šis fakts ir valsts likuma pārkāpums un, netieši, ar ražošanas licenci saistīto nosacījumu pārkāpums, par ko nosaka administratīvu sodu. Saskaņā ar Likuma Nr. 123/2012 93. panta 4. punktu, ja administratīvs pārkāpums (*contravenția*) tiek izdarīts atkārtoti, [par to] tiek noteikts administratīvs sods no 1 % līdz 5 % apmērā no apgrozījuma elektroenerģijas tirgus dalībniekiem – juridiskajām personām. Saskaņā ar likumu, ar atkārtoti izdarītu administratīvu pārkāpumu saprot situāciju, kad gada laikā vismaz 3 reizes ir veikta viena un tā pati darbība, kas veido administratīvu pārkāpumu.

Tāpēc, ja elektroenerģijas tiešu eksportu uzskata par administratīvu pārkāpumu, tiešas sekas tam ir faktiskais šķērslis šādu darbību veikšanai, ņemot vērā smagos sodus, kurus iestāde var noteikt.

2015. gada 27. maijā *Hidroelectrica* cēla prasību, kas reģistrēta *Judecătoria Sectorului 1 București*, par protokolu, prasot atcelt ANRE uzlikto sodu. Savas prasības pamatojumam sabiedrība būtībā izvirzīja šādus apgalvojumus:

- i. Protokols ir prettiesisks, ciktāl ar to ir pārkāpts LESD 35. pants un faktiski ir administratīvs pasākums, ar kuru tiek ierobežota elektroenerģijas brīva aprīte **[oriģ. 3. lpp.]** Eiropas Savienības iekšienē. ANRE šo pasākumu nepamatoja, piesaistot to kādam LESD 36. pantā regulētam izņēmumam.
- ii. Sadales kanālu ierobežošana, kas izpaužas kā pienākums veikt tirdzniecības darījumus tikai ar dažu valsts kontrolētu/pilnvarotu operatoru starpniecību, nav saderīga ar Eiropas Savienības tiesībām.
- iii. Protokols ir prettiesisks, ciktāl ar to pārkāptas valsts tiesību normas, jo Likuma Nr. 123/2012 23. panta 1. punkts un 28. panta c) punkts konkrēti neparedz nekādu ierobežojumu eksportam uz Eiropas Savienību, kas būtu piemērojams elektroenerģijas ražotājiem, un tajos nav pat nekādas atsauces uz Rumānijas teritoriju. Ar protokolā noteikto sodu ANRE, nepastāvot konkrētam aizliegumam saskaņā ar likumu, ierobežo saimnieciskās darbības subjekta tirdzniecības brīvību, kas ir pretrunā Rumānijas tiesību interpretācijas valsts līmeņa principiem.
- iv. Ar 2014. gada janvāra ziņojumu par izmeklēšanas attiecībā uz konkrētu nozari, proti, elektroenerģijas tirgu, rezultātiem Rumānijas konkurences iestāde apgalvoja, ka “Likumā [Nr. 123/2012] ietvertie noteikumi, kas liek tirgus dalībniekiem noslēgt vairumtirdzniecības darījumus tikai

centralizētajos tirgos, ir jāinterpretē tādējādi, ka elektroenerģijas ražotājiem ir atļauts tieši (vai ar to grupas sabiedrības starpniecību) īstenot eksporta pārdošanas darījumus[?].

- v. Ar veikto pasākumu ANRE pieļauj aizliegtu diskrimināciju starp rumāņu ražotājiem un citu dalībvalstu ražotājiem. Kamēr pirmie, pamatojoties uz ANRE interpretāciju, var darboties tikai centralizētajā Rumānijas tirgū, otrie var veikt darījumus, un to tik tiešām dara, gan centralizētajos izcelsmes dalībvalsts tirgos, gan citu dalībvalstu, tostarp Rumānijas, centralizētajos tirgos.

Izskatāmajā lietā piemērojamās valsts tiesību normas. Atbilstošā valsts judikatūra

- 5 Strīdam piemērojamās materiālās tiesības ir Likums Nr. 123/2012.
 - 2. panta c) punkts: darbībai koģenerācijas režīmā ražotas elektroenerģijas un siltumenerģijas nozarē ir jānotiek, īstenojot šādus pamatmērķus: izveidot un nodrošināt brīvas konkurences elektroenerģijas tirgu darbību.
 - 2. panta h) punkts: elektroenerģijas iekšējā tirgus konkurētspējas uzlabošana un aktīva piedalīšanās gan reģionālā tirgus, gan Eiropas Savienības iekšējā enerģētikas tirgus izveidē, un dalība pārrobežu tirdzniecības attīstībā.
 - 3. panta 49. punkts: šajā tekstā turpmāk minētie termini un jēdzieni ir izprotami šādi: elektroenerģijas centralizētais tirgus ir organizēts konteksts, kurā dažādu saimnieciskās darbības subjektu starpā tiek veikti elektroenerģijas tirdzniecības darījumi, darījumos kā starpniekiem iesaistoties elektroenerģijas tirgus operatoram vai pārvades sistēmas operatoram, pamatojoties uz kompetentās iestādes apstiprinātām specifiskām tiesību normām.
 - 20. panta 1. punkts: elektroenerģijas tirgu veido reglamentētais tirgus un brīvās konkurences tirgus, un enerģijas tirdzniecības darījumi tiek veikti vairumtirdzniecības vai mazumtirdzniecības režīmā.
 - 23. panta 1. punkts: elektroenerģijas tirdzniecības darījumi tiek veikti brīvas konkurences tirgū, pārskatāmi, atklāti, centralizēti un nediskriminējoši.
 - 28. panta c) punkts: ražotājiem galvenokārt ir šādi pienākumi: pārskatāmi un nediskriminējoši tirgot elektroenerģiju un sistēmas tehnoloģiskos pakalpojumus reglamentētajā un brīvās konkurences tirgū.
- 6 Ar atsauci uz minētajām tiesību normām *Judecătoria Sectorului 2 București* (Bukarestes 2. iecirkņa pirmās instances tiesa) kādā līdzīgā lietā par prasību atcelt protokolu, ar kuru ANRE bija sodījusi kādu citu elektroenerģijas ražotāju par iespējamu Likuma Nr. 123/2012 23. panta 1. punkta un 28. panta c) punkta pārkāpumu, ir nospriedusi [...] šādi:

“[...] atbildētāja [ANRE – n.n. (nota nostra)] nav nedz pierādījusi, nedz atbilstoši nepamatojusi to, ka prasītāja esot pārkāpusi Likuma Nr. 123/2012 23. panta 1. punkta noteikumus.

Apstākļi, ka tirdzniecības darījums prasītājas un CEZ a.s. starpā ir noslēgts ārpus OPCOM [oriģ. 4. lpp.] centralizētajām platformām, ir patiens un nav ticis apstrīdēts, tomēr, lai gan prasītāja savā atbildes rakstā apgalvoja, ka 23. panta 1. punktā ir noteikts, ka tirdzniecības darījumi ir jāveic pārskatāmi, atklāti, centralizēti un nediskriminējoši centralizētajās OPCOM platformās, tiek norādīts, ka apspriežamajā tekstā atsaucē ir tikai uz pārskatāmības, atklātības, centralizētības un nediskriminācijas raksturlielumiem, nevis uz pienākumu tirgot tikai centralizētajās OPCOM platformās.

Protokolā atbildētāja, starp citu, ir paskaidrojusi, ka ārpus brīvās konkurences tirgus nozīmē ārpus OPCOM centralizētajām platformām, taču nedz protokolā, nedz šajā tiesā tā nav pierādījusi/argumentējusi faktu, ka OPCOM centralizētās platformas ir vienīgais brīvās konkurences tirgus. Tāpat arī jānorāda, ka pat Likumā Nr. 123/2012 nav definēts brīvās konkurences tirgus jēdziens [...].

Pati atbildētāja turklāt ar 2013. gada 9. janvāra dokumentu “document de poziție” (nostājas paušana) apgalvo, ka ar Likuma Nr. 123/2012 23. panta 1. punkta noteikumu plašu interpretāciju tiku radīta situācija, kurā tiek izveidots administratīvs šķērslis elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībai, jo uz saistītajām darbībām attiecas Kopienas tiesību akti par jebkādu ierobežojumu novēršanu elektroenerģijas iekšējā tirgus izveides nolūkā.

Tāpēc ir jāuzskata, ka tirdzniecība ārpus OPCOM centralizētajām platformām nenozīmē katrā ziņā Likuma Nr. 123/2012 23. panta 1. punkta noteikumu pārkāpumu.

No tā izriet, ka, lai apstiprinātu apgalvojumu to, ka darbībai ir administratīva pārkāpuma raksturs, atbildētājai bija jāpierāda/jāargumentē, ka tirdzniecības darījums prasītājas un CEZ a.s. starpā ir ticis veikts ārpus brīvās konkurences tirgus, veidā, kas nebija pārskatāms, atklāts, centralizēts un nediskriminējošs.

Atbildētāja nav sniegusi nekāda veida argumentus/pierādījumus un ir veidojusi savu aizstāvību uz ideju, ka tirdzniecība ārpus OPCOM centralizētajiem tirgiem ir aizliegta ar likumu, – apgalvojums, ko šī tiesa uzskata par kļūdainu, kā tas paziņots iepriekš šajā dokumentā”.

Izskatāmajā lietā piemērojamās/atbilstošās Eiropas Savienības tiesību normas

- 7 LESD 35. pants (agrāk – EKL 29. pants): dalībvalstu starpā ir aizliegti eksporta kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.

- 8 [LESD] 36. pants (agrāk – EKL 30. pants): šā Līguma 34. un 35. pants neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem. Šādus aizliegumus vai ierobežojumus tomēr nedrīkst piemērot dalībvalstu tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus.

Iemesli, kas pamudināja tiesu iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu

- 9 *Hydroelectrica* tika sodīta, jo tā “nav pārskatāmi piedāvājusi Rumānijas brīvas konkurences elektroenerģijas tirgū pārdošanai visu tās rīcībā esošo elektroenerģiju, bet gan ir eksportējusi noteiktu daudzumu savas saražotās elektroenerģijas uz Ungārijas elektroenerģijas tirgu, pārkāpjot spēkā esošās tiesību normas”.

Vienlaikus LESD 35. pantā, kas ir viens no prasības juridiskajiem pamatiem, ir aizliegti eksporta kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību. Tāpēc prejudiciāls jautājums, kura mērķis ir noskaidrot ANRE sniegtās Likuma Nr. 123/2012 interpretācijas saderību ar LESD, ir nozīmīgs strīda izšķiršanai.

- 10 Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk tekstā – “Tiesa”) līdz šim nav analizējusi tāda likuma, noteikumu vai administratīvas prakses atbilstību LESD noteikumiem, kas ierobežo eksportu, nosakot ražotājiem pienākumu pārdot elektroenerģiju tikai ar to izcelsmes valstī reģistrētas tirdzniecības platformas starpniecību.
- 11 Pamatojoties uz LESD 267. panta [otro daļu], kad prejudiciāls jautājums tiek uzdots izskatīšanā esošā lietā, tiesa, ja tā uzskata, ka ir vajadzīgs Tiesas lēmums par šo jautājumu, lai šī tiesa varētu taisīt spriedumu, var lūgt, lai Tiesa sniedz nolēmumu par šo jautājumu.

Tomēr Savienības tiesību vienveidīgai piemērošanai dalībvalstīs ir lietderīgi, ka gadījumā, [oriģ. 5. lpp.] kad pastāv šaubas par noteiktas valsts prakses vai tiesību aktu saderību ar līgumiem, tiesa, kas izspriedīs lietu, uzdod Tiesai prejudiciālu jautājumu.

Taču pastāv šauri interpretējams šā noteikuma izņēmums. Ja kāda noteikta interpretācija ir pilnīgi skaidra un par to nerodas saprātīgas šaubas, valsts tiesa var uzskatīt, ka jautājums nav nepieciešams, un tieši piemērot Savienības tiesības.

Šāda veida situācija *Cilfit* judikatūrā ir nodēvēta par “*acte clair* teoriju”. Šīs teorijas mērķis ir nepieļaut situāciju, ka Tiesa tiek pārslogota ar jautājumiem, kas ir gluži teorētiski vai kuriem nav saistības ar strīda izspiešanu.

Tomēr valsts tiesas nevar apgalvot, ka kāds Līguma noteikums ir skaidrs, ja vien tas nav izskaidrots Tiesas judikatūrā. Gadījumā, kad valsts tiesa atsakās uzdot

Tiesai jautājumu, atsaucoties uz “*acte clair* teoriju”, rodas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 1. punktā noteikto tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu pārkāpuma iespēja. Šajā nozīmē lietā *Ullens de Schooten* pret Beļģiju Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka valsts tiesas atteikums izmantot prejudiciālā jautājuma mehānismu var radīt procedūras saderības ar tiesībām uz taisnīgu tiesas procesu problēmas, kaut arī tiesa, kas aicināta paust viedokli, nav likumības pārbaudes iestāde.

Tomēr tiktāl, ciktāl tiesai ir jebkādas šaubas par LESD interpretāciju un par valsts tiesību saderību ar minētā Līguma noteikumiem, tiesai ir pienākums uzdot ES Tiesai prejudiciālu jautājumu. Citiem vārdiem, ja prasība var tikt apmierināta, arī neuzdodot prejudiciālu jautājumu, neapmierināt to [savukārt] nevar, ar prejudiciālā jautājuma starpniecību vispirms nenoskaidrojot ANRE interpretācijas saderību ar Kopienas tiesībām. Pretējā gadījumā tiktu pārkāptas *Hidroelectrica* tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu.

[..]

[..] [Paraksti]

Bukarestē, 2017. gada 26. janvārī